

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 72254/11
Savo BOGDANOVIĆ i drugi
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući dana 18. ožujka 2014. u Vijeću u sastavu:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Linos-Alexandre Sicilianos,

Erik Møse,

Ksenija Turković, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

Uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 11. studenoga 2011.,

Uzimajući u obzir očitovanje koje je podnijela tužena država i odgovore na očitovanje koje su podnijeli podnositelji zahtjeva,

Nakon vijećanja donosi sljedeću odluku:

ČINJENICE

1. Podnositelji, g. Savo Bogdanović, gđa Rosa Bogdanović¹ i g. Milan Bogdanović, hrvatski su državljani srpskog etničkog podrijetla. Rođeni su 1954., 1952. i 1950. godine, a žive u Bosanskom Brodu, Bosna i Hercegovina. Pred Sudom ih je zastupao g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba.

¹ op.p.: Prezime druge podnositeljice jest Radovanović, no kako je njeno prezime pogrešno navedeno u izvorniku odluke, tekst je u prijevodu ostavljen neizmijenjen.

2. Hrvatsku vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

1. Istraga

4. Dana 11. svibnja 1992. otac podnositelja ubijen je u svojoj kući u Slavanskom Brodu u Hrvatskoj.

5. Dana 14. svibnja 1992. policija je obavila očevid na licu mjesta i saslušala nekoliko osoba. Dana 15. svibnja 1992. izvršena je obdukcija.

6. Trima osobama, J.G., J.M. i V.P., oduzeto je oružje. Dana 22. svibnja 1992. provedeno je balističko vještačenje koje je pokazalo da streljivo pronađeno na mjestu zločina nije ispaljeno iz oduzetog oružja.

7. Policija je dana 22. svibnja 1992. Općinskom državnom odvjetništvu u Požegi podnijela kaznenu prijavu protiv nepoznatog počinitelja zbog ubojstva.

8. Dana 26. kolovoza 2004. treći je podnositelj zatražio potvrdu od policije u Slavanskom Brodu da je njegov otac umro 11. svibnja 1992., koja mu je izdana sljedeći dan.

9. Dana 3. svibnja 2012. odvjetnik podnositelja zatražio je od Županijskog državnog odvjetništva u Slavanskom Brodu kopiju spisa predmeta istrage smrti B.B.-a radi podnošenja zahtjeva Sudu. Obaviješten je da je 11. travnja 2007. nastupila zastara kaznenog progona za kazneno djelo ubojstva.

2. Parnični postupak

10. Dana 30. prosinca 2004. podnositelji su podnijeli tužbu protiv države pred Općinskim sudom u Zagrebu, tražeći naknadu štete u vezi s očevom smrću. Tužbeni zahtjev utemeljili su na Zakonu o odgovornosti iz 2003. godine.

11. Tužbeni zahtjev odbijen je 24. ožujka 2006. U postupku povodom pravnih lijekova presudu su potvrdili Županijski sud u Zagrebu dana 13. svibnja 2008., te Vrhovni sud dana 9. lipnja 2010. Nacionalni sudovi utvrdili su da je zahtjev za naknadu štete podnesen nakon što je istekao zastarni rok određen propisima kojima se regulira naknada štete u parničnim postupcima.

12. Naknadna ustavna tužba koju su podnositelji podnijeli odbijena je 4. svibnja 2011.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

1. Mjerodavno domaće pravo

13. Mjerodavne odredbe Zakona o obveznim odnosima, („Narodne novine“, br. 53/1991, 73/1991, 3/1994, 7/1996, 112/1999), koji je bio na snazi u relevantno vrijeme, glase:

Članak 360.

„(1) Zastarom prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze.

(2) Zastara nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je vjerovnik mogao zahtijevati ispunjenje obveze.

...“

Članak 376.

„(1) Potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.

(2) U svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

...“

14. Člankom 34. Krivičnog zakona, („Narodne novine“, br. 25/1977, 50/1978, 25/1984, 52/1987, 43/1989, 8/1990, 8/1991 i 53/1991), za ubojstvo je propisana zatvorska kazna od najmanje pet godina. Kvalificirano ubojstvo bilo je kažnjivo zatvorskom kaznom do najviše dvadeset godina.

15. Mjerodavni dio Kaznenog zakona, („Narodne novine“, br. 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/00, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 84/2005, 71/2006, 110/2007, 152/2008, 57/2011 i 143/2012), glasi:

Članak 18.

„(1) Kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske ne može se zbog zastare primijeniti kad protekne ovim Zakonom određeno vrijeme. Protek vremena se računa od počinjenja kaznenog djela, izrečene kazne ili određivanja primjene druge kaznenopravne sankcije.

(2) Nemogućnost primjene kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske ne odnosi se na kaznena djela genocida ..., agresivnog rata ..., zločina protiv čovječnosti ..., ratnih zločina ... te drugih kaznenih djela što ne zastarijevaju prema Ustavu ili međunarodnom pravu.“

Članak 19.

„(1) Kazneni progon radi primjene kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske, osim u slučajevima kad se radi o kaznenim djelima navedenim u članku 18. ovoga Zakona, ne može se poduzeti kad protekne određeno vrijeme od počinjenja kaznenog djela, i to:

- dvadeset i pet godina za kazneno djelo s propisanom kaznom dugotrajnog zatvora,

- petnaest godina za kazneno djelo s propisanom kaznom težom od deset godina zatvora,

- deset godina za kazneno djelo s propisanom kaznom težom od pet godina zatvora,

...“

Članak 20.

„(1) Zastara kaznenog progona počinje teći od dana kad je kazneno djelo počinjeno.

...

(3) Zastara se prekida svakom postupovnom radnjom koja se poduzima radi kaznenog progona počinitelja zbog počinjenog kaznenog djela.

...

(5) Nakon svakog prekida zastara počinje ponovno teći.

(6) Zastara kaznenog progona nastupa u svakom slučaju kad protekne dvaput onoliko vremena koliko je prema zakonu određena zastara kaznenog progona.“

16. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku, „Narodne novine“, br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, glase:

Članak 127.

„(1) Imovinskopravni zahtjev koji je nastao zbog počinjenja kaznenog djela raspraviti će se na prijedlog ovlaštenih osoba u kaznenom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio taj postupak.

...“

Članak 128.

„Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku može podnijeti osoba koja je ovlaštena da takav zahtjev ostvaruje u parnici.“

Članak 130.

„Ovlaštene osobe za podnošenje imovinskopravnog zahtjeva (članak 128.) mogu do završetka glavne rasprave odustati od prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku i ostvarivati ga u parnici ...“

17. Mjerodavne odredbe Zakona o parničnom postupku („Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije“, br. 4/1977, 36/1977 (ispravak), 36/1980, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990 i 35/1991, i „Narodne novine“ Republike Hrvatske, br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005), glase:

Članak 12.

„Kad odluka suda ovisi o prethodnom rješenju pitanja postoji li neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno.“

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti učinioca vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim.“

18. Mjerodavne odredbe Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija („Narodne novine“ Republike Hrvatske, br. 117/2003 od 23. srpnja 2003. – „Zakon o odgovornosti iz 2003. godine“) koji je stupio na snagu 31. srpnja 2003., glase:

Članak 1.

„1) Ovim se Zakonom uređuje odgovornost za štetu počinjenu aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana ...

(2) U smislu ovoga Zakona terorističkim aktom smatra se osobito akt nasilja izvršen u pravilu iz političkih pobuda s ciljem izazivanja straha, užasa i osjećaja osobne nesigurnosti građana.“

Članak 2.

„Za štetu iz članka 1. ovoga Zakona odgovara Republika Hrvatska ...“

Članak 3.

„Obveza naknade štete po ovom Zakonu postoji neovisno o tome je li štetnik utvrđen, kazneno progonjen ili oglašen krivim.“

Članak 7. stavak 1.

„Oštećenik ima pravo samo na naknadu one štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja.“

Članak 11.

„(1) Ako je zastarijevanje naknade štete počelo teći prije 3. veljače 1996., ono nastavlja teći nakon stupanja na snagu ovoga Zakona, a vrijeme koje je isteklo prije zaustavljanja računa se u zakonom određeni rok za zastaru.

(2) Ako je šteta nastala nakon 3. veljače 1996. zastarijevanje počinje teći od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.“

2. Praksa domaćih sudova

19. Domaći žalbeni sudovi, u pogledu pitanja mogućnosti da građanski sud primijeni dulji zastarni rok iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima, presuđuju da se taj rok može primijeniti samo ako je pravomoćnom kaznenom presudom utvrđeno da je šteta prouzročena kaznenim djelom.

20. Ovo stajalište potvrđuje praksa Vrhovnog suda. Primjerice, u odluci br. Rev- 217/05-2 od 20. listopada 2005. Vrhovni sud je presudio kako slijedi:

„Niži je sud ispravno utvrdio da u ovom slučaju nije primjenjiv članak 377. Zakona o obveznim odnosima. ... Dulji zastarni rok iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima može se primijeniti samo ako je presudom u kaznenom postupku utvrđeno da je šteta prouzročena kaznenim djelom...“

21. Vrhovni sud, u svojoj presudi br. Rev-2563/1992-2 od 6. travnja 1993., ispitao je mogućnost da sud u parnici prosuđuje zastarni rok prema članku 377. Zakona o obveznim odnosima, ako kaznena odgovornost nije utvrđena pravomoćnom presudom kaznenog suda. Mjerodavni dio presude glasi kako slijedi:

„Zaključak nižih sudova da se članak 377. Zakona o obveznim odnosima primjenjuje samo kada je kazneno djelo utvrđeno pravomoćnom presudom kaznenog suda nije točan. To je iz razloga što, a u skladu s ustaljenom sudskom praksom, u slučaju da je šteta prouzročena kaznenim djelom, ali protiv počinitelja nije pokrenut, ili nije dovršen kazneni postupak zbog njegove smrti ili duševne bolesti, ili je kazneno djelo o kojem je riječ oprostom ili pomilovanjem bilo izuzeto od kaznenog progona, ili ako postoje druge okolnosti koje sprječavaju mogućnost utvrđivanja kaznene odgovornosti ili isključuju kazneni progon, činjenica da je šteta prouzročena kaznenim djelom može se, ako je tuženik istaknuo prigovor zastare, utvrđivati u parnici (kao prethodno pitanje).

Potrebno je primijetiti da se dulji zastarni rok iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima primjenjuje ne samo u odnosu na počinitelja kaznenog djela, već i na osobu odgovornu za štetu.“

PRIGOVORI

22. Podnositelji prigovaraju na temelju članka 2. Konvencije da kaznenopravni mehanizmi koji su primijenjeni u njihovom predmetu nisu bili u skladu s postupovnim standardima iz članka 2. Konvencije.

23. Prigovaraju i da je njihov otac ubijen isključivo zbog svog srpskog podrijetla, a da nadležne vlasti, protivno postupovnim obvezama iz članka 14. Konvencije, nisu istražile mogućnost da je upravo to motiv njegovog ubojstva.

24. Konačno, prigovaraju na temelju članka 6. Konvencije da njihov zahtjev za naknadu štete nije ispitan u meritumu jer su nacionalni sudovi utvrdili da je nastupila zastara.

PRAVO

A. Navodna povreda članka 2. Konvencije uzetog zasebno i zajedno s člankom 14. Konvencije

25. Podnositelji prigovaraju da domaće vlasti nisu poduzele sve odgovarajuće i primjerene korake kako bi istražile smrt njihova oca, otkrili počinitelje, navodno hrvatske vojnike, i izveli ih pred sud. Također tvrde da nacionalne vlasti nisu istražile moguće etničke motive za njegovo ubojstvo. Pozivaju se na članke 2. i 14. Konvencije čiji mjerodavni dijelovi glase kako slijedi:

Članak 2.

„1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kazneno djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom.

...“

Članak 14.

„Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.“

1. Tvrdnje stranaka

26. Podnositelji tvrde da istraga o smrti njihova oca B.B.-a nije provedena temeljito i učinkovito, zbog čega nije otkriven počinitelj.

27. Vlada tvrdi da u vrijeme podnošenja zahtjeva Sudu zastupnik podnositelja nije bio ovlašten zastupati ih, jer je punomoć izdana 8. studenoga 2011., dok je zahtjev datiran 26. rujna 2011.

28. Vlada je također navela da podnositelji nisu iscrpili sva raspoloživa domaća pravna sredstva jer nisu podnijeli pritužbu protiv policijskih službenika ili djelatnika državnog odvjetništva zaduženih za istragu kod njihovih nadređenih. Da je utvrđeno kako su ta tijela postupila nezakonito, podnositelji su potom mogli od države potraživati naknadu štete.

29. Nadalje, Vlada navodi da su podnositelji podnijeli zahtjev izvan šestomjesečnog roka i da je on *ratione temporis* nespojiv s Konvencijom. Ustavna tužba podnositelja podnesena je isključivo u vezi s parničim postupkom radi naknade štete, a ne u vezi s postupovnim obvezama države temeljem članka 2. Konvencije. Dakle, odluka Ustavnog suda od 4. svibnja 2011. ne može se smatrati konačnom odlukom u ovom predmetu u odnosu na prigovore podnositelja temeljem članka 2. Konvencije. Od B.B.-ove smrti 1992. godine podnositelji nisu zatražili nikakve informacije o istrazi njegovog ubojstva. U istrazi nisu poduzimane radnje od 1992. godine, a

Konvencija je u odnosu na Hrvatsku stupila na snagu 5. studenoga 1997. Stoga se obveza provođenja istrage odnosila na razdoblje prije nego što je Hrvatska ratificirala Konvenciju.

30. Konačno, Vlada navodi da su nacionalne vlasti poduzele sve relevantne korake u svrhu otkrivanja počinitelja, ali ti koraci nisu urodili plodom.

2. Ocjena Suda

31. Sud ne treba ispitati sva pitanja koja su stranke otvorile jer je zahtjev u svakom slučaju nedopušten zbog sljedećih razloga.

32. Sud ponavlja da je svrha pravila o šest mjeseci promicati zakonsku sigurnost i osigurati da predmeti u kojima se otvaraju pitanja u svezi Konvencije budu ispitani u razumnom roku. Nadalje, to pravilo treba zaštititi vlasti i druge zainteresirane osobe od dugotrajne neizvjesnosti (vidi predmet *Bayram i Yildirim protiv Turske* (odl.), br. 38587/97, ESLJP 2002-III, te *Bulut i Yavuz protiv Turske* (odl.), br. 73065/01, 28. svibnja 2002.).

33. Ako nema dostupnih pravnih sredstava ili su ona procijenjena neučinkovitima, šestomjesečni rok u načelu teče od radnje kojoj se prigovara (vidi *Hazar i drugi protiv Turske* (odl.), br. 62566/00, 10. siječnja 2002.). Međutim, u iznimnim slučajevima mogu se primijeniti posebni kriteriji razmatranja kad podnositelj iskoristi naizgled postojeće pravno sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje to pravno sredstvo čine nedjelotvornim, kada može biti prikladno smatrati da rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je podnositelj prvi put postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti (vidi *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 46477/99, 7. lipnja 2001.).

34. U više predmeta u kojima se radilo o istragama smrti rodbine podnositelja koje su u tijeku Sud je utvrdio razdoblje u kojem je podnositelj mogao ili trebao početi sumnjati u djelotvornost nekog pravnog sredstva (vidi predmet *Şükran Aydın i drugi protiv Turske* (odl.), br. 46231/99, 26. svibnja 2005.; naprijed citirani predmet *Bulut i Yavuz*; naprijed citirani predmet *Bayram i Yildirim*; *Kınış protiv Turske* (odl.), br. 13635/04, 28. lipnja 2005.; *Elsanova protiv Rusije* (odl.) br. 57952/00, 15. studenoga 2005.; *Frandedş protiv Rumunjske* (odl.), br. 35802/05, 17. svibnja 2011.; *Finozhenok protiv Rusije* (odl.), br. 3025/06, 31. svibnja 2011.; *Attalah protiv Francuske* (odl.), br. 51987/07, 30. kolovoza 2011.; *Deari i drugi protiv bivše jugoslavenske Republike Makedonije* (odl.), br. 54415/09, 6. ožujka 2012.; i *Gusar protiv Moldavije i Rumunjske* (odl.), br. 37204/02, 30. travnja 2013.).

35. Prema tome, u slučaju smrti očekuje se da rođaci podnositelji poduzmu korake kako bi pratili napredak istrage ili nedostatak napretka, te da svoje zahtjeve podnesu dovoljno brzo nakon što su postali ili trebali postati svjesni nepostojanja djelotvorne istrage (vidi predmet *Varnava i*

drugi protiv Turske [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, § 158., 18. rujna 2009.). Na istoj osnovi, kad je vrijeme esencijalno za rješavanje pitanja u predmetu, podnositelj je dužan osigurati da se njegovi zahtjevi podnesu Sudu uz potrebnu žurnost kako bi se mogli riješiti primjereno i pravično (naprijed citirani predmet *Varnava i drugi*, § 160.).

36. Iako Sud nije odredio konkretno razdoblje za utvrđivanje kada je istraga postala nedjelotvorna, za potrebe procjene isteka šestomjesečnog roka, Sud se oslonio na okolnosti pojedinog predmeta i druge čimbenike kao što su revnost i zanimanje podnositelja, te primjerenost predmetne istrage. U vezi s tim Sud je u prethodno spomenutoj presudi *Varnava i drugi* napomenuo da će, u slučaju kada je nedostatak napretka ili djelotvornosti u istrazi očit, podnositelj zbog zahtjeva žurnosti morati iznijeti predmet pred Sud u roku od nekoliko mjeseci ili, ovisno o okolnostima, najviše nekoliko godina. To je osobito važno u predmetima nezakonite smrti u kojima je najčešće poznato točno vrijeme smrti, a neke su osnovne činjenice javno poznate, uslijed čega je nedostatak napretka ili djelotvornosti u istrazi najčešće potpuno očit (vidi naprijed citirani predmet *Varnava i drugi*, § 162.).

Primjena prethodnih načela na okolnosti ovog predmeta

37. Sud ponavlja da postupovni aspekt članka 2. Konvencije u okolnostima kakve postoje u ovom predmetu u načelu zahtijeva istragu kojom se mogu otkriti i kazniti odgovorne osobe. Bitna svrha takve istrage jest osigurati djelotvornu primjenu domaćih zakona kojima je zaštićeno pravo na život i, u predmetima koji se tiču državnih službenika ili tijela, osigurati njihovu odgovornost za smrti do kojih dođe pod njihovom odgovornošću (vidi predmet *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 46477/99, § 69., ESLJP 2002-II).

38. U odnosu na tužbu radi naknade štete koji su podnijeli podnositelji, Sud napominje da su podnositelji zatražili naknadu štete u vezi sa smrću svoga oca. Međutim, taj postupak u okolnostima ovog predmeta nije bitan za postupovnu obvezu države temeljem članka 2. Konvencije, stoga ne utječe na tijek šestomjesečnog razdoblja (usporedi s predmetom *Narin protiv Turske*, br. 18907/02, § 48., 15. prosinca 2009.).

39. Slijedi, stoga, da je relevantno domaće sredstvo za prigovor podnositelja, koje bi im moglo ponuditi primjerenu zadovoljštinu, bila kaznena istraga (usporedi s naprijed citiranim predmetom *Narin*, § 49.).

40. U ovom predmetu Sud bilježi da je policija neposredno nakon spornog događaja 11. svibnja 1992. poduzela početne korake kako bi istražila smrt oca podnositelja. Proveden je očevid i mjesto zločina fotografirano, saslušane su dvije osobe, provedena je obdukcija, oduzeto je oružje trima osobama, te je provedeno balističko vještačenje (vidi prethodne stavke 5. i 6.). Policija je na temelju prikupljenih dokaza dana 22. svibnja

1992. podnijela kaznenu prijavu zbog ubojstva protiv nepoznatog počinitelja Općinskom državnom odvjetništvu u Požegi (vidi prethodni stavak 7.). Nakon toga nisu poduzeti nikakvi koraci. Prema dopisu Županijskog Državnog odvjetništva u Slavanskom Brodu u travnju 2007. nastupila je zastara progona za kazneno djelo ubojstva, kako ga je kvalificiralo Državno odvjetništvo u Požegi.

41. Sud ovdje napominje da je ubojstvo oca podnositelja počinjeno tijekom rata u Hrvatskoj i da u svom zahtjevu podnesenom Sudu oni tvrde da su njihovog oca ubili hrvatski vojnici. Također navode da je ubijen zbog svog srpskog etničkog podrijetla. Svi su ti elementi važni za kvalifikaciju kaznenog djela kao ratnog zločina, koji ne podliježe zastari (vidi prethodno navedeni članak 18. stavak 14. Kaznenog zakona). Međutim, prethodno navedene tvrdnje podnositelja nisu dokazane, a Sud ne raspolaže dostatnim elementima da bi osporio način na koji su nacionalne vlasti kvalificirale kazneno djelo. Međutim, bez obzira na to može li se kazneno djelo klasificirati kao ratni zločin, prigovori temeljem članaka 2. i 14. Konvencije svakako bi bili odbačeni kao nedopušteni iz sljedećih razloga.

42. Sud ponavlja da se od podnositelja čiji su rođaci ubijeni može očekivati da pokažu određenu revnost i inicijativu u informiranju o napretku istrage (naprijed citirani predmet *Bulut i Yavuz*). Budući da su podnositelji djeca žrtve, Sud smatra da se od njih očekuje dužna pažnja i potrebna inicijativa u vezi s informiranjem o napretku istrage (vidi naprijed citirani predmet *Varnava i drugi*, § 158., i naprijed citirani predmet *Narin*, § 45.). To je primjenjivo bez obzira na zakonsku kvalifikaciju kaznenog djela kao ubojstva ili ratnog zločina.

43. Sud napominje da se u ovom predmetu radi o nasilnoj smrti. Za računanje šestomjesečnog roka za podnošenje zahtjeva u takvim slučajevima, predugima se smatraju sljedeća razdoblja između posljednje relevantne postupovne radnje nacionalnih vlasti i podnošenja zahtjeva Sudu: u naprijed citiranim predmetima *Narin*, *Aydin i drugi* te *Hazar* razdoblje od približno sedam godina, u predmetu *Bulut i Yavuz* otprilike šest godina, a u drugim predmetima između tri i pol godine i jedne godine i osam mjeseci (u predmetu *Bayran i Yildirim* tri i pol godine; u predmetu *Finozhenok* tri godine; u predmetu *Deari i drugi* dvije i pol godine; u predmetu *Elsanova* dvije godine; a u predmetu *Gusar* godinu i osam mjeseci). Ovaj pristup odgovara načelu navedenom u gornjem stavku 36.

44. Podnositelji u ovom predmetu prije 3. svibnja 2012. nisu pokazali zanimanje za praćenje tijeka ili napretka istrage (usporedi s naprijed citiranim predmetom *Narin*, §§ 31. i 46.; te naprijed citiranim predmetom *Deari i drugi*, §§ 47.-50.). S obzirom na okolnosti ovog slučaja, Sud smatra da su podnositelji puno prije studenoga 2011., kad su podnijeli zahtjev Sudu, trebali znati da od 1992. godine nije bilo napretka u istrazi smrti njihovog oca. Nadalje, podnositelji nisu istaknuli nikakve razloge kojima

opravdavaju podnošenje zahtjeva Sudu tek devetnaest godina nakon što su poduzeti posljednji koraci u istrazi.

45. Iz navedenog slijedi da je ovaj dio zahtjeva podnesen nepravovremeno i da ga treba odbaciti u skladu s člankom 35. stavcima 1. (a) i 4. Konvencije.

B. Navodna povreda članka 6. st. 1. Konvencije

46. Podnositelji također prigovaraju da su nacionalni sudovi odbili njihov zahtjev za naknadu štete navodeći da je nastupila zastara, a da nisu ispitali je li zahtjev osnovan. Pozivaju se na članak 6. st. 1. Konvencije čiji mjerodavni dijelovi glase kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da sud pravično ... ispita njegov slučaj...“

47. Sud ponavlja da postupovna jamstva propisana člankom 6. svima osiguravaju pravo pred sudom iznijeti tužbeni zahtjev u vezi s njihovim pravima i obvezama građanske naravi; čime se utjelovljuje „pravo na sud“ čiji je jedan aspekt pravo na pristup sudu, tj. pravo pokrenuti postupak pred sudovima u građanskim pitanjima (vidi *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 21. veljače 1975., Serija A br. 18, §§ 28.-36.).

48. Međutim, pravo na pristup sudu nije apsolutno. Ono može podlijegati legitimnim ograničenjima kao što su zastarni rok, osiguranje plaćanja sudskih troškova itd. (vidi predmet *Stubbings i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 22. listopada 1996., §§ 51.-52., *Izješća o presudama i odlukama 1996-IV*; *Tolstoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 13. srpnja 1995., §§ 62.-67., Serija A br. 316-B; te naprijed citirani predmet *Golder*, § 39.). U slučajevima kada je pojedinčev pristup ograničen bilo na temelju zakona, bilo faktično, Sud će ispitati narušava li nametnuto ograničenje samu bit prava, a posebice ima li legitiman zakonski cilj te je li postojao razumni odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se nastoji ostvariti (vidi predmet *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. svibnja 1985., § 57., Serija A br. 93; *Związek Nauczycielstwa Polskiego protiv Poljske*, br. 42049/98, § 29., ESLJP 2004-IX; i *Szwagrún-Baurycza protiv Poljske*, br. 41187/02, § 49., 24. listopada 2006.). Ako je ograničenje spojivo s ovim načelima, neće doći do povrede članka 6. (vidi naprijed citirani predmet *Z i drugi*, §§ 92.-93.).

49. Sud napominje da, nakon što su podnositelji podnijeli zahtjev za naknadu štete u parničnom postupku protiv države, njihov je zahtjev odbijen jer je nastupila zastara. Ovdje Sud ponavlja da je prvenstveno na nacionalnim tijelima, posebice sudovima, da tumače i primjenjuju domaće pravo. To se posebice odnosi na to kako sudovi tumače pravila postupovne prirode. Uloga Suda ograničena je na utvrđivanje jesu li učinci takvog tumačenja spojivi s Konvencijom (vidi, primjerice, predmet *Tejedor García*

protiv Španjolske, 16. prosinca 1997., § 31., *Izvjješća 1997-VIII*, i *Pérez de Rada Cavanilles protiv Španjolske*, 28. prosinca 1998., § 43., *Izvjješća 1998-VIII*).

50. Sud je već presudio da zastarni rokovi imaju nekoliko važnih svrha: osiguranje pravne sigurnosti i konačnosti, zaštitu mogućih tuženika od zastarjelih tužbenih zahtjeva koje može biti teško osporiti, te sprečavanje nepravde koja može nastati kada se od sudova traži donošenje odluke o događajima iz davne prošlosti, na temelju dokaza koji su protekom vremena možda postali nepouzdana i nepotpuni (vidi naprijed citirani predmet *Stubbings i drugi*, § 51.; vidi također, *mutatis mutandis*, predmet *Vo protiv Francuske* [VV], br. 53924/00, § 92., ESLJP 2004-VIII, i *J.A. Pye (Oxford) Ltd i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 44302/02, §§ 68.-69., ESLJP 2007-X). Dakle, stranke u postupku trebaju očekivati primjenu tih pravila (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Miragall Escolano i drugi protiv Španjolske*, br. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 i 41509/98, § 33., ESLJP 2000-I).

51. Kako pokazuju prethodna razmatranja, postojanje zastare nije nespojivo s Konvencijom *per se*. Sud u pojedinom predmetu mora utvrditi je li s Konvencijom kompatibilna priroda roka i/ili način na koji je on primijenjen (vidi *Vrbica protiv Hrvatske*, br. 32540/05, § 66., 1. travnja 2010.). To točnije znači da Sud mora utvrditi da se primjena zastarnih rokova može smatrati predvidivom za podnositelje s obzirom na mjerodavno zakonodavstvo i sudsku praksu te konkretne okolnosti slučaja (vidi predmet *Osu protiv Italije*, br. 36534/97, § 35., 11. srpnja 2002.; naprijed citirani predmet *Vrbica*, § 72.; i *Majski protiv Hrvatske (br. 2)*, br. 16924/08, § 69., 19. srpnja 2011.).

52. Sud napominje da je zastarni rok propisan člankom 376. Zakona o obveznim odnosima koji je primjenjiv na tužbu podnositelja radi naknade štete jasno propisan, te da su i subjektivni trogodišnji i objektivni petogodišnji zastarni rok bili predvidivi. Međutim, podnositelji su podnijeli tužbu radi naknade štete izvan tih razdoblja.

53. Sud posebice naglašava da podnositelji nisu iznijeli nikakve argumente, ni pred nacionalnim sudovima ni pred Sudom, da su bili spriječeni podnijeti tužbu radi naknade štete unutar općeg zastarnog roka iz članka 376. Zakona o obveznim odnosima ili unutar zastarnog roka propisanog Zakonom o odgovornosti.

54. Da su se podnositelji prilikom podnošenja tužbe radi naknade štete pridržavali zastarnog roka, građanski bi sudovi mogli ispitati osnovanost njihovog zahtjeva. Protivno tome, podnositelji su tek nakon dvanaest godina podnijeli zahtjev za naknadu štete, te stvorili situaciju u kojoj je njihov zahtjev zastario.

55. Stoga se ne može reći da je zastara, ili način na koji je ona primijenjena u ovom predmetu, umanjila samu bit prava podnositelja na pristup sudu.

56. Slijedi da je ovaj dio zahtjeva očigledno neosnovan i da ga treba odbiti u skladu s člankom 35. stavcima 3. (a) i 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Proglašava zahtjev nedopuštenim.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro-Lefèvre
Predsjednica

© Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana.